Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

12. veebruar 2015 *

Eelotsusetaotlus — Sotsiaalkindlustus — Määrus (EMÜ) nr 1408/71 — Vanadus- ja toitjakaotuskindlustus — Artikli 46a lõike 3 punkt c — Hüvitise määramine — Siseriiklikud kattumise välistamise normid — Erand — Mõiste „vabatahtlik jätkuv kindlustus” — Siseriiklik pension kohustuslikust kindlustusskeemist — Võimalus taotleda skeemi kuulumisest teatud perioodiks vabastust — Teise liikmesriigi pädeva ametiasutuse koostatud õiendi ulatus — Määrus (EÜ) nr 574/72 — Artikkel 47

Kohtuasjas C-114/13,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Arbeidshof te Antwerpen'i (Belgia) 4. märtsi 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 11. märtsil 2013, menetluses

Theodora Hendrika Bouman

versus

Rijksdienst voor Pensioenen,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president A. Tizzano, kohtunikud A. Borg Barthet, E. Levits, M. Berger (ettekandja) ja F. Biltgen,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikke seisukohti, mille esitasid:

— T. H. Bouman, esindaja: *advocaat* W. van Ophuizen,

— Belgia valitsus, esindajad: M. Jacobs ja L. Van den Broeck, keda abistas *advocaat* T. Jansen,

— Euroopa Komisjon, esindajad: M. van Beek ja V. Kreuschitz,

olles 4. märtsi 2014. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 muudetud ja ajakohastatud redaktsioonis (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 3), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrusega (EÜ) nr 1992/2006 (ELT L 392, lk 1) (edaspidi „määrus nr 1408/71"), artikli 46a lõike 3 punkti c.

2 Taotlus on esitatud T. H. Boumani ja Rijksdienst voor Pensioenen'i (Belgia riiklik pensioniamet, edaspidi „Rijksdienst") vahelises õigusvaidluses seoses asjaoluga, et 2009. aastal vaadati üle Rijksdiensti 10. juuli 1969. aasta otsus T. H. Boumanile toitjakaotuspensioni määramise kohta ja nõuti alusetult saadud maksed tagasi.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Määruse nr 1408/71 artikkel 15 „Vabatahtliku kindlustuse või kohustusliku kindlustuse vabatahtliku jätkamisega seotud reeglid" on sõnastatud järgmiselt:

„1. Artikleid 13–14d ei kohaldata vabatahtliku kindlustuse või kohustusliku kindlustuse vabatahtliku jätkamise suhtes, välja arvatud juhul, kui mõne artiklis 4 nimetatud kindlustusliigi kohta on mõnes liikmesriigis üksnes vabatahtlik kindlustusskeem.

2. Kui kahe või enama liikmesriigi õigusaktide kohaldamisega kaasneb kindlustuse kattumine:

— kohustusliku kindlustusskeemi ja ühe või enama vabatahtliku kindlustusskeemi või kohustusliku kindlustusskeemi vabatahtliku jätkamise alusel, kehtib vastava isiku suhtes üksnes kohustuslik kindlustusskeem,

— kahe või enama vabatahtliku kindlustusskeemi või kohustusliku kindlustusskeemi vabatahtliku jätkamise alusel, võib vastav isik ühineda omal valikul vaid ühe vabatahtliku kindlustusskeemi või kohustusliku kindlustusskeemi vabatahtliku jätkamisega.

3. Invaliidsuse, vanaduse ja toitjakaotuse korral (pensionid) võib asjaomane isik ühineda liikmesriigi vabatahtliku kindlustusskeemi või kohustusliku kindlustusskeemi vabatahtliku jätkamisega ka juhul, kui tema suhtes kehtivad kohustuslikult teise liikmesriigi õigusaktid, kui selline kattumine on otseselt või kaudselt lubatud esimesena nimetatud liikmesriigis."

4 Määruse nr 1408/71 artiklis 46a „Liikmesriikide õigusaktide alusel antavate invaliidsus-, vanadus- või toitjakaotushüvitiste vähendamist, peatamist või tühistamist käsitlevad üldsätted" on ette nähtud:

„1. Käesoleva peatüki kohaldamisel mõistetakse samaliigiliste hüvitiste kattumisena igasugust invaliidsus-, vanadus- ja toitjakaotushüvitiste kattumist, mida arvutatakse või antakse ühe ja sama isiku täitunud kindlustus- ja/või elamisperioodide alusel.

2. Käesoleva peatüki kohaldamisel mõistetakse eriliigiliste hüvitiste kattumisena igasugust selliste hüvitiste kattumist, mida ei saa pidada samaliigilisteks lõikes 1 määratletud tähenduses.

3. Liikmesriigi õigusaktides ette nähtud vähendamis-, peatamis- või tühistamissätete kohaldamisel invaliidsus-, vanadus- või toitjakaotushüvitise samaliigilise või eriliigilise hüvitise või muu sissetulekuga kattumise korral kehtivad järgmised reeglid:

a) teise liikmesriigi õigusaktide alusel saadavaid hüvitisi või teises liikmesriigis saadavat sissetulekut võetakse arvesse üksnes juhul, kui esimese liikmesriigi õigusaktid näevad ette välismaal saadavate hüvitiste või sissetulekute arvessevõtmise;

b) teise liikmesriigi õigusaktide alusel antavate hüvitiste suurust võetakse arvesse enne maksude, sotsiaalkindlustusmaksete ja muude individuaalsete kinnipidamiste mahaarvamist;

c) arvesse ei võeta nende teise liikmesriigi õigusaktide alusel määratavate hüvitiste suurust, mida makstakse vabatahtliku jätkuva kindlustuse põhjal;

d) kui vähendamis-, peatamis- või tühistamissätted on kohaldatavad üksnes ühe liikmesriigi õigusaktide alusel ning sel põhjusel, et asjaomane isik saab teiste liikmesriikide õigusaktide alusel makstavaid sama- või eriliigilisi hüvitisi või teiste liikmesriikide territooriumil muud sissetulekut, võib esimese liikmesriigi õigusaktide alusel makstavat hüvitist vähendada vaid summa piires, mis vastab teiste liikmesriikide alusel makstavate hüvitiste või teiste liikmesriikide territooriumil saadava sissetuleku suurusele.”

5 Nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määruse (EMÜ) nr 574/72, millega määratakse kindlaks määruse (EMÜ) nr 1408/71 rakendamise kord (EÜT L 74, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 83), muudetud nõukogu 30. aprilli 1992. aasta määrusega (EMÜ) nr 1248/92 (EÜT L 136, lk 7), (edaspidi „määrus nr 574/72”) artiklis 47 on sätestatud:

„Vabatahtliku kindlustuse või kohustusliku kindlustuse vabatahtliku jätkamise perioodide järgi makstavate summade arvutamine

Iga liikmesriigi asutus arvutab vastavalt enda kohaldatavatele õigusaktidele välja summa, mis vastab vabatahtliku kindlustuse või kohustusliku kindlustuse vabatahtliku jätkamise perioodidele, mille suhtes määruse artikli 46a lõike 3 punkti c alusel ei kehti teise liikmesriigi tühistavad, vähendavad ega peatavad õigus- ja haldusnormid.”

Siseriiklik õigus

Belgia õigus

6 21. detsembri 1967. aasta kuningliku määruse, mis reguleerib üldiselt töötajate vanadus- ja toitjakaotuspensionide süsteemi, (Koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers; *Belgisch Staatsblad*, 16.1.1968, lk 441), artikli 52 lõike 1 esimeses lõigus on ette nähtud:

„Kui üleelanud abikaasa saab samaaegselt taotleda nii toitjakaotuspensioni töötajate pensioniskeemi alusel kui ka ühte või mitut vanaduspensioni või mõnda muud seda asendavat soodustust ühe või mitme töötajate pensioniskeemi alusel, võib toitjakaotuspension nimetatud vanaduspensionidega kokku moodustada summa, mis võrdub maksimaalselt 110%-ga toitjakaotuspensionist, millele üleelanud abikaasal oleks olnud õigus täitunud tööstaaži korral.”

Madalmaade õigus

7 Vanaduspensioni üldskeemi seaduses (Algemene Ouderdomswet, *Stb*. 1956, nr 281; edaspidi „AOW") on ette nähtud kohustuslik kindlustus eelkõige kõigile Madalmaade kodanikele, kes elavad Madalmaade Kuningriigi territooriumil ja kes ei ole veel saanud 65 aasta vanuseks. Sel puhul tasutakse sissetulekuga mitteseotud sotsiaalkindlustusmakseid. Nimetatud üldnormil on siiski piiratud arvul juhtudel erandid ja kindlustatul on õigus taotleda kohustuslikust kindlustusest vabastamist.

8 24. detsembri 1998. aasta kuningliku määruse sotsiaalkindlustusega kindlustatute ringi piiramise ja laiendamise kohta (Besluit beperking en uitbreiding kring verzekerden volksverzekeringen, *Stb* 1998, nr 746, edaspidi „Madalmaade määrus") artiklis 22 on seega sätestatud:

„Iga Madalmaades mittetöötava isiku, kes elab Madalmaades ja kellel on õigus hüvitisele välisriigi seaduses reguleeritud või reguleerimata sotsiaalkindlustusskeemi alusel või rahvusvahelise organisatsiooni skeemi raames, vabastab tema taotluse alusel riiklik sotsiaalkindlustusamet kindlustuse võtmisest vastavalt seadusele vanaduspensioni üldskeemi kohta [Algemene Ouderdomswet], toitja ülalpidamisel olnud isikute üldkindlustuse seadusele [Algemene nabestaandenwet] ja üldisele perehüvitiste seadusele [Algemene kinderbijslagwet] seniks, kuni isikul on:

a) alaliselt ainuõigus saada hüvitist, mis on nimetatud käesoleva sätte sissejuhatavas osas, ja kuni hüvitise igakuine summa on vähemalt 70% summast, mis on ette nähtud töötasu ja puhkusetasu alammäära reguleeriva seaduse [Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag] artikli 8 lõike 1 punktis a; või

b) õigus lisaks punktis a nimetatud hüvitisele saada Madalmaade sotsiaalkindlustushüvitist ja kuni selle hüvitise või välisriigi seaduses reguleeritud või reguleerimata hüvitise või rahvusvahelise organisatsiooni hüvitise igakuine kogusumma on vähemalt 70% summast, mis on ette nähtud töötasu ja puhkusetasu alammäära reguleeriva seaduse artikli 8 lõike 1 punktis a, ja kuni välisriigi hüvitis või rahvusvahelise organisatsiooni hüvitis on Madalmaade hüvitisest suurem või sellega sama suur."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

9 T. H. Bouman, kes on sündinud 2. juunil 1942, on Madalmaade kodanik, kes elas Madalmaades kuni 23. juunini 1957 ning pärast seda kuupäeva elas Belgias kuni 3. veebruarini 1974.

10 Kuna tema Belgia kodanikust abikaasa suri 3. augustil 1968, saab ta Rijksdiensti 10. juuli 1969. aasta otsuse alusel alates 1. septembrist 1969 Belgia toitjakaotuspensioni.

11 Alates sellest ajast ei ole T. H. Bouman kunagi saanud mis tahes kutsealasest tegevusest tulu.

12 Pärast Madalmaadesse naasmist tasus T. H. Bouman kindlustusmakseid, et saada AOW alusel Madalmaade vanaduspensioni (edaspidi „AOW alusel makstav pension").

13 Pensionieale eelnenud viimase nelja aasta, nimelt perioodi osas alates 1. augustist 2003 palus T. H. Bouman Madalmaade määruse artikli 22 alusel enda vabastamist AOW alusel kindlustusmaksete tegemisest ja tema taotlus rahuldati. Seega lõpetas ta Madalmaade sotsiaalkindlustusskeemi maksete tegemise, mistõttu ei tekkinud tal õigust AOW alusel täispensioni saamiseks.

14 Pensioniikka jõudmisel sai ta alates 1. juunist 2007 AOW alusel osalist pensioni.

15 Rijksdienst teavitas 4. veebruari 2009. aasta otsusega T. H. Boumani, et ta otsustas alates 1. juunist 2007 lahutada tema Belgia toitjakaotuspensionist kõnealuse AOW alusel makstava pensioni ja esitas nõude maksta tagasi alusetult saadud Belgia toitjakaotuspension summas 2 271,81 eurot.

16 T. H. Bouman esitas selle otsuse peale 4. mail 2009 kaebuse Arbeidsrechtbank te Antwerpenile (Antwerpeni tööõiguskohus).

17 Sociale Verzekeringsbank'ile (riiklik sotsiaalkindlustusamet, edaspidi „SVB") kui pädevale ametiasutusele esitati järelepärimine, et tuvastada, kas T. H. Boumanile makstakse pensioni vabatahtliku jätkuva kindlustuse alusel.

18 SVB märkis 31. juuli 2009. aasta ja 15. juuni 2010. aasta kirjas, et AOW-st tulenev kindlustus on üldjuhul kohustuslik kindlustus ning et vabatahtliku jätkuva kindlustusega on tegemist ainult kahel juhul. Esiteks siis, kui ühe aasta jooksul pärast esimese kohustusliku kindlustuse algust esitatakse taotlus arvutada sissemaksed varasemate kindlustuseta perioodide eest, ja teiseks siis, kui kohustusliku kindlustuse lõppemisele järgneva aasta jooksul esitatakse kindlustuse vabatahtliku jätkamise taotlus. Kummalgi juhul tuleb taotlus esitada SVB-le ja viimase arvates on väljaspool kahtlust, et T. H. Bouman ei ole kunagi seda vabatahtliku jätkuva kindlustuse võimalust kasutanud.

19 SVB järeldab sellest, et T. H. Boumanile AOW alusel makstav pension ei lähtu vabatahtliku kindlustuse perioodist, vaid see on täies ulatuses saadud kohustusliku kindlustuse perioodide alusel.

20 Kuna Arbeidsrechtbank te Antwerpen jättis oma 6. mai 2010. aasta otsusega kaebuse sisuliselt rahuldamata, esitas T. H. Bouman selle otsuse peale Arbeidshof te Antwerpenile (Antwerpeni teise astme tööõiguskohus) apellatsioonkaebuse.

21 Arbeidshof te Antwerpen on juhinduvalt kohtuotsusest Knoch (C-102/91, EU:C:1992:303, punkt 53) arvamusel, et kohtul lasub kohustus kontrollida SVB kinnitusi. Kuna Arbeidshof te Antwerpenil on kahtlusi, kas SVB seisukoht on määruse nr 1408/71 artikli 46a lõike 3 punktiga c kooskõlas, leiab ta, et tal on pädevus see küsimus põhikohtuasjas lahendada.

22 Neil asjaoludel otsustas Arbeidshof te Antwerpen menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas seda osa Madalmaade elanikule [AOW alusel] makstavast […] hüvitisest, mis põhineb kindlustusperioodil, mil sellel Madalmaade elanikul on õigus lihtsalt taotluse alusel loobuda Madalmaade kindlustusskeemist ning sellega seotud kindlustusmaksete tasumise kohustusest ning ta on seda piiratud ajavahemikuks ka tõepoolest taotlenud, tuleb pidada vabatahtliku jätkuva kindlustuse alusel makstavaks hüvitiseks määruse nr 1408/71 artikli 46a lõike 3 punkti c tähenduses, mistõttu seda ei saa 21. detsembri 1967. aasta Belgia kuningliku määruse, mis reguleerib üldiselt töötajate vanadus- ja toitjakaotuspensionide süsteemi, artikli 52 lõike 1 esimeses lõigus sätestatud kattumise välistamise normi kohaldamisel arvesse võtta?"

Eelotsuse küsimuse analüüs

Sissejuhatavad märkused

23 Käesolevas asjas palub liikmesriigi kohus tõlgendada liidu õigust, kuna tal on kahtlus, kas liidu õigusega on kooskõlas SVB väljastatud dokumendis avaldatud seisukoht, et T. H. Boumanile AOW alusel makstav pension ei lähtu vabatahtliku kindlustuse perioodist, vaid see on täies ulatuses saadud kohustusliku kindlustuse perioodide alusel.

24 Mis puudutab küsimust, kas teise liikmesriigi asutus on seotud määruse nr 574/72 artikli 47 kohaselt koostatud õiendiga, siis tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on otsustanud, et liikmesriigi pädeva asutuse väljastatud õiend, milles on ära toodud selle liikmesriigi õigusnormide alusel töötaja täidetud kindlustus- või tööperioodid, ei kujuta endast veenvat tõendit teise liikmesriigi pädeva asutuse ega kohtute jaoks (vt selle kohta kohtuotsused Knoch, EU:C:1992:303, punkt 54, ning Adanez-Vega, C-372/02, EU:C:2004:705, punktid 36 ja 48).

25 Kõnealusest kohtupraktikast tuleneb, et kuna põhikohtuasjas peavad Belgia ametivõimud arvesse võtma Madalmaade õigusnormide alusel täitunud kindlustusperioode, et teha kindlaks T. H. Boumani nende õiguste ulatus, mis tulenevad Belgia kattumise välistamise normide kohaldamisest, võib eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollida, kas SVB väljastatud õiendi sisu on kooskõlas liidu õigusega, eelkõige määruses nr 1408/71 ette nähtud asjakohaste normidega.

26 Seda seisukohta ei saa kahtluse alla seada põhjusel, et Euroopa Kohus on otsustanud, et niikaua kui määruse nr 574/72 III jaotise „Kohaldatavate õigusaktide kindlaksmääramist käsitlevate määruse sätete rakendamine" sätete alusel koostatud õiend, nimelt E 101 tunnistus ei ole selle väljastanud liikmesriigi asutuste poolt tagasi võetud või kehtetuks tunnistatud, on see siduv selle liikmesriigi sotsiaalkindlustusasutustele ja kohtutele, kuhu töötajad lähetati, niivõrd kuivõrd õiendis kinnitatakse, et lähetatud töötajad on kindlustatud selle liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemis, kus asub nende tööandjast ettevõtja (vt selle kohta kohtuotsused FTS, C-202/97, EU:C:2000:75, punkt 55, ja Herbosch Kiere, C-2/05, EU:C:2006:69, punktid 26 ja 31).

27 Selles osas tuleb tõdeda, et kuigi niisuguse haldusdokumendi kehtivuse puhul on kohtuliku kontrolli piiramine osas, mis puudutab tunnistuse väljastamise aluseks olnud asjaolude hindamist (vt kohtuotsus Herbosch Kiere, EU:C:2006:69, punkt 32), põhjendatud õiguskindluse kaalutlustega, siis vastav lahendus ei ole automaatselt kohaldatav sellise õiendi puhul, nagu põhikohtuasjas koostas SVB. Kui asjaomase liikmesriigi asutused peavad kindlaks tegema huvitatud isiku õigused, mis tal on selle liikmesriigi õigusnormide alusel, siis peab neil asutustel olema ka võimalik kontrollida kõiki asjakohaseid elemente, mis tulenevad dokumentidest, mille on koostanud õiendi väljastanud päritoluliikmesriigi ametiasutus.

28 Eespool toodut arvesse võttes tuleb tõdeda, et eelotsusetaotluse esitanud kohus võib esitada Euroopa Kohtule niisuguse eelotsuse küsimuse nagu põhikohtuasjas, millega palutakse kontrollida, kas liidu õigusega on kooskõlas õiend, mille on siseriiklike kattumise välistamise normide kohaldamisel väljastanud teise liikmesriigi ametiasutus.

Eelotsuse küsimuse analüüs

29 Oma küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas määruse nr 1408/71 artikli 46a lõike 3 punkti c tuleb tõlgendada nii, et säte hõlmab seda osa hüvitisest, mis põhineb kindlustusperioodil, mille jooksul huvitatud isikul oli õigus loobuda kohustuslikust kindlustusskeemist, juhul kui niisugune kindlustus kõnealusel perioodil mõjutab sotsiaalkindlustushüvitise suurust.

30 Tuleb tõdeda, et mõistet „vabatahtlik jätkuv kindlustus" ei ole täpsustatud ei määruse nr 1408/71 artikli 46a lõike 3 punktis c ega teistes selle määruse sätetes.

31 Selles kontekstis tuleb väljakujunenud kohtupraktika kohaselt selle mõiste tähenduse ja ulatuse kindlaksmääramisel arvesse võtta nii liidu õigusnormi sõnastust ja konteksti (vt selle kohta kohtuotsused BLV Wohn- und Gewerbebau, C-395/11, EU:C:2012:799, punkt 25, ning Lundberg, C-317/12, EU:C:2013:631, punkt 18) kui ka selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osa see norm on (vt eelkõige kohtuotsus Lundberg, EU:C:2013:631, punkt 19), ning käesoleval juhul selle õigusakti tekkelugu (vt analoogia alusel kohtuotsus Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, punkt 135).

32 Mis puudutab määruse nr 1408/71 artikli 46a lõike 3 punkti c sõnastust, siis tuleb märkida, et Euroopa Kohus on otsustanud, et isegi kui mõiste „vabatahtlik jätkuv kindlustus” eri keeleversioonide võrdlemisel ilmnevad erinevused, nähtub nendest versioonidest igal juhul tahe hõlmata kõiki vabatahtlikkuse tunnusega kindlustusliike (kohtuotsus Liégeois, 93/76, EU:C:1977:50, punktid 12–14).

33 Määruse nr 1408/71 artikli 46a lõike 3 punkti c konteksti osas tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt kehtestatakse määrusega nr 1408/71 riiklike sotsiaalkindlustusskeemide kooskõlastamise süsteem ning määruse II jaotises on ette nähtud sätted kohaldatava õiguse kindlaksmääramise kohta. Nende sätete eesmärk ei ole üksnes takistada huvitatud isikute jäämist sotsiaalkindlustuse vallas kaitseta neile kohaldatavate õigusaktide puudumise tõttu, vaid ka tagada, et huvitatud isikud kuuluksid üksnes ühe liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi, et vältida eri riikide kohaldatavate õigusaktide kattumist ning sellest tuleneda võivaid probleeme (vt kohtuotsus I, C-255/13, EU:C:2014:1291, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

34 Siiski tuleneb määruse nr 1408/71 artikli 15 lõikest 1, et kõnealust kooskõlastussüsteemi ei kohaldata vabatahtliku jätkuva kindlustuse suhtes, välja arvatud juhul, kui asjaomase kindlustusliigi kohta on mõnes liikmesriigis üksnes vabatahtlik kindlustusskeem.

35 Lisaks puudub vaidlus selle üle, et neid üldnorme, mis on toodud määruse nr 1408/71 II jaotises, kohaldatakse siiski vaid niivõrd, kuivõrd III jaotisesse kuuluvad eri liiki hüvitistega seotud erisätted ei näe sellest ette erandeid (vt eelkõige kohtuotsus Aubin, 227/81, EU:C:1982:209, punkt 11).

36 Niisugune olukord on põhikohtuasjas, kuna pensionäri suhtes kehtib erinorm, mis on ette nähtud määruse nr 1408/71 III jaotise 3. peatükis „Vanadus ja toitjakaotus (pensionid)”, kuhu kuulub artikkel 46a. Nii jäetakse määruse nr 1408/71 artikli 46a lõike 3 punktiga c vabatahtlik jätkuv kindlustus välja kattumise välistamise normide kohaldamisalast juhul, kui need normid on ette nähtud liikmesriigi õigusaktides.

37 Nagu kohtujurist tõdes oma ettepaneku punktis 42, võimaldatakse kõnealuse sättega isikul, kes on Euroopa Liidu piires kolinud ja otsustanud vabatahtliku jätkuva kindlustuse makseid tehes liituda vanaduspensioniskeemiga teises liikmesriigis, säilitada sellest valikust lähtuvad õigused. Vastav võimalus seisneb seega kahes erinevas, kuid täiendavas meetmes. Teisisõnu leevendas liidu seadusandja selles kontekstis esiteks põhimõtet, et konkreetsel juhul tuleb kohaldada ühe riigi õigusnorme, ning teiseks pidas lubatavaks seda, et vabatahtliku jätkuva kindlustuse alusel liikmesriigis isiku saadud hüvitistele ei kohaldata kattumise välistamise norme, millega vähendataks toetust, mis ta saab teises liikmesriigis.

38 See järeldus on kooskõlas määruse nr 1408/71 eesmärgiga, mis on – nagu on märgitud selle põhjendustes 2 ja 4 – tagada töötajate ja füüsilisest isikutest ettevõtjate vaba liikumine liidus, arvestades seejuures liikmesriikide sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide erijooni. Nagu selles osas tuleneb põhjendustest 5, 6 ja 10, on selle määruse põhimõte tagada töötajate võrdne kohtlemine eri liikmesriikide õigusaktide kohaselt ning võimalikult hästi tagada kõigi liikmesriigi territooriumil töötavate töötajate võrdne kohtlemine ja mitte seada oma õigust vabalt liikuda kasutavaid töötajaid vähem soodsasse olukorda (kohtuotsus Tomaszewska, C-440/09, EU:C:2011:114, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).

39 Seega tuleb määruse nr 1408/71 sätteid tõlgendada lähtudes ELTL artiklist 48, mille eesmärk on hõlbustada töötajate vaba liikumist ja mis seisneb eelkõige selles, et võõrtöötajad ei kaotaks õigust saada sotsiaalkindlustushüvitisi ega saaks neid vähendatud määras seetõttu, et nad on kasutanud neile EL toimimise lepinguga antud õigust vabalt liikuda (vt eelkõige kohtuotsused Bosmann, C-352/06, EU:C:2008:290, punkt 29, ning Hudzinski ja Wawrzyniak, C-611/10 ja C-612/10, EU:C:2012:339, punkt 46).

40 Samuti on määruse nr 1408/71 põhjenduses 1 ette nähtud, et määruses sisalduvad liikmesriikide sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide kooskõlastamise sätted kuuluvad isikute vaba liikumise valdkonda ning peaksid kaasa aitama nende isikute elatustaseme parandamisele (kohtuotsused Bosmann, EU:C:2008:290, punkt 30, ning Hudzinski ja Wawrzyniak, EU:C:2012:339, punkt 47).

41 Nagu kohtujurist märkis oma ettepaneku punktis 50, tuleb määruse artikli 46a lõike 3 punkti c järelikult tõlgendada nii, et välistatakse võimalus, et töötaja jääks siseriiklike kattumise vältimise sätete tõttu ilma õigusest, mille ta on saanud mõne teise liikmesriigi õigusnormide kohaselt vabatahtlikult täidetud kindlustusperioodide alusel.

42 Arvestades määruse nr 1408/71 artikli 46a lõike 3 punkti c sõnastust ja konteksti, samuti sellega taotletavat eesmärki, tuleb järelikult mõistet „vabatahtlik jätkuv kindlustus” tõlgendada laialt, et mitte jätta huvitatud isikut ilma ühestki vabatahtliku jätkuva kindlustuse perioodist, mis on täitunud mõne teise liikmesriigi õigusnormide kohaselt.

43 Selles osas tuleb märkida, et määruse nr 1408/71 artikli 46a lõike 3 punkti c tekkelugu, nagu kohtujurist tõdes oma ettepaneku punktis 43, toetab samuti mõiste „vabatahtlik jätkuv kindlustus” laia tõlgendamist.

44 Määruse nr 574/72 artikli 46 „Hüvitiste arvutamine kattuvate kindlustusperioodide korral” lõikes 2 on ette nähtud, et siseriiklike kattumise välistamise normide määruse nr 1408/71 artikli 46 lõike 3 raames kohaldamisel ei võeta arvesse hüvitise summasid, mis vastavad vabatahtliku jätkuva kindlustuse perioodidele.

45 Kohtuotsuses Schaap (176/78, EU:C:1979:112, punktid 10 ja 11) tuvastas Euroopa Kohus, et kuigi määruse nr 574/72 artikli 46 lõige 2 on esitatud kõnealust pealkirja kandvas artiklis, tuleb seda kohaldada kõigi määruse nr 1408/71 artikli 46 lõike 3 reguleerimisalasse kuuluvate juhtumite puhul nii, et pädev institutsioon ei või lõike kohaldamisel arvesse võtta nende hüvitiste summasid, mis vastavad vabatahtliku jätkuva kindlustuse alusel täitunud perioodidele.

46 Nagu ilmneb Euroopa Ühenduste Komisjoni tehtud ettepanekust (KOM(89) 370 (lõplik), lk 23) muuta määruse nr 574/72 artikli 46 lõiget 2, oli määruse nr 1408/71 artikli 46a lõike 3 punktiga c sisse viidava piirangu eesmärk järgida tõlgendust, mille Euroopa Kohus oli andnud viimati nimetatud sättele.

47 Pealegi toetab mõiste „vabatahtlik jätkuv kindlustus” laia tõlgendamist määruse nr 1408/71 artikli 9 lõiget 2 puudutav Euroopa Kohtu praktika. Kõnealuse sätte eesmärk on lihtsustada vabatahtliku jätkuva kindlustusega liitumist, pannes liikmesriigile kohustuse võtta arvesse teise liikmesriigi õigusaktide kohaselt täitunud kindlustus- või elamisperioode vajalikul määral arvesse nii, nagu oleksid need täitunud esimese riigi õigusaktide alusel, kui selle õigusaktide kohaselt sõltub vabatahtliku jätkuva kindlustuse võimaldamine kindlustusperioodide täitumisest.

48 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt hõlmab nimetatud mõiste kõiki kindlustusliike, mis sisaldavad vabatahtlikku osa, olenemata sellest, kas tegemist on varem tekkinud kindlustussuhte jätkumisega või mitte (kohtuotsused Liégeois, EU:C:1977:50, punktid 12–14, ning Hartmann Troiani, 368/87, EU:C:1989:206, punkt 12).

49 Mis puudutab põhikohtuasja, siis – nagu ilmneb toimikust – AOW alusel makstava pensioni aluseks on põhimõtteliselt kohustuslik kindlustusskeem, mille raames oli T. H. Bouman automaatselt kindlustatud alates Madalmaadesse naasmisest 1974. aastal. Pensionieale eelnenud viimase nelja aasta osas palus T. H. Bouman Madalmaade määruse artikli 22 alusel ta kindlustusmaksete tegemisest vabastada ja tema taotlus rahuldati.

50 Seega tekib küsimus, kas vastav kindlustus kuulub määruse nr 1408/71 artikli 46a lõike 3 punktis c toodud ja laialt tõlgendatava mõiste „vabatahtlik jätkuv kindlustus” alla.

51 Vastupidi Belgia valitsuse seisukohtades esitatud järeldustele ei too pelk asjaolu, et T. H. Boumanile Madalmaade üldskeemi kohaldamine on automaatne, kuid millest vabastamiseks võib huvitatud isik taotluse esitada, tingimata endaga kaasa seda, et seda ei võiks lugeda vabatahtlikuks jätkuvaks kindlustuseks.

52 Selles osas tuleb tõdeda, nagu kohtujurist märkis oma ettepaneku punktis 58, et põhikohtuasja omaga sarnase kindlustusskeemiga liitumise vabatahtlikkus võib tuleneda nii asjaolust, et huvitatud isik peab esitama taotluse kindlustusskeemiga liitumiseks või kindlustuse jätkamiseks, kui ka sellest, et tal on õigus skeemist vabastus saada. Mõlemad olukorrad tähendavad kindlustatu valikut ja annavad seega tunnistust sellest, et kui kindlustusskeemi kuulumine jätkub, on see vabatahtlik.

53 Lisaks ilmneb eelotsusetaotlusest, et sissemaksed, mis T. H. Bouman tegi perioodil, kui tal oli Madalmaade määruse artikli 22 alusel õigus vabastust taotleda, andsid talle täiendava sotsiaalse kaitse, mõjutades ka talle AOW alusel makstava pensioni suurust.

54 Seega tuleb tõdeda, et hüvitise osa, mis põhineb kindlustusperioodil, mil huvitatud isikul oli põhimõtteliselt õigus taotleda kindlustusskeemi kuulumisest vabastamist, kuid mil ta seda võimalust ei kasutanud, kuulub mõiste „vabatahtlik jätkuv kindlustus” määruse nr 1408/71 artikli 46a lõike 3 punkti c tähenduses alla, kui skeemi kuulumise jätkumine kõnealusel perioodil mõjutab huvitatud isiku kindlustusperioode ja tulevase vanaduspensioni suurust.

55 Seda järeldust ei sea kahtluse alla Belgia valitsuse seisukohtades toodud argument. Argumendi kohaselt hõlmab nimetatud mõiste üksnes kindlustatuks mitteolemise perioode, selleks et vähendada lünki või need täita vanaduspensioni saamiseks, ning kindlustusskeemi kuulumisest vabastamise tulemus on kindlustusmaksetest vabastamine, mis toob kaasa vastupidise tagajärje, tekitades sellised lüngad sel viisil, et kohustusliku kindlustuse vabatahtlik jätkamine ei saa kunagi olla seotud kindlustusmaksetest vabastamisega.

56 Selles osas piisab, kui tõdeda, et ei määruse nr 1408/71 artikli 46a lõike 3 punkti c sõnastusest ega selle määruse ülesehitusest ei tulene, et selle sätte tähenduses „vabatahtliku jätkuva kindlustuse” ainus eesmärk on täita lüngad pensioni saamiseks.

57 Lisaks on kõnealuse sätte eesmärgiga, mis seisneb soovis mitte jätta huvitatud isikut ilma ühestki vabatahtliku jätkuva kindlustuse perioodist, mis on täitunud mõne teise liikmesriigi õigusnormide kohaselt, vastuolus mõiste „vabatahtlik jätkuv kindlustus” niisugune piiratud tõlgendamine, milles võetakse eranditult arvesse üht eesmärki nende hulgast, mida võidakse järgida liikmesriigi asjaomaste õigusnormidega.

58 Seega tuleb tõdeda, et kõnealune mõiste võib hõlmata huvitatud isiku võimalust otsustada jätkata kohustuslikus kindlustusskeemis osalemist või sellest loobumist teatud perioodiks, kuna selline valik mõjutab tulevase sotsiaalkindlustushüvitise suurust.

59 Eespool toodud kaalutlusi kogumis arvesse võttes tuleb esitatud küsimusele vastata, et määruse nr 1408/71 artikli 46a lõike 3 punkti c tuleb tõlgendada nii, et säte hõlmab seda osa hüvitisest, mis põhineb kindlustusperioodil, mille jooksul huvitatud isikul oli õigus loobuda kohustuslikust kindlustusskeemist, juhul kui niisugune kindlustus kõnealusel perioodil mõjutab sotsiaalkindlustushüvitise suurust.

Kohtukulud

60 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 muudetud ja ajakohastatud redaktsioonis, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrusega (EÜ) nr 1992/2006, artikli 46a lõike 3 punkti c tuleb tõlgendada nii, et säte hõlmab seda osa hüvitisest, mis põhineb kindlustusperioodil, mille jooksul huvitatud isikul oli õigus loobuda kohustuslikust kindlustusskeemist, juhul kui niisugune kindlustus kõnealusel perioodil mõjutab sotsiaalkindlustushüvitise suurust.

Allkirjad